

Отже, бюджет участі у Франції був запроваджений для виходу за рамки уявлення про домінування держави над громадянським суспільством та переходу до більш учасницької політики. Вирішальну роль у поширенні цієї практики відіграло стажування і запозичення зарубіжного досвіду. Так на початку 2000-х років багато членів Соціалістичної партії відвідували світові соціальні форуми у бразильському Порту-Алегрі, щоб отримати детальнішу інформацію про такий механізм участі та поспілкуватися з фахівцями, які реалізували його у своїх країнах.

Однак не зважаючи на те, що досить велика кількість акторів була залучена до поширення практики БУ, мережа з експертів та практиків для систематичної оцінки існуючих процедур, удосконалення та поширення найкращого досвіду так і не була сформована. Спершу члени Комуністичної партії Франції реалізували перший пілотний проект у Парижі, а соціалісти виявили інтерес до такої ініціативи дещо пізніше: станом на 2005 рік у Франції було лише 12 спроб реалізації бюджету участі. Члени обох партій сподівалися, що такі інноваційні механізми залучення громадян до політики та популяризація ідей демократії участі сприятиме зміцненню їх політичної ідентичності та оновленню політичного іміджу.

Загалом процедури БУ у Франції значною мірою є результатом поєднання існуючих механізмів участі громадян у прийнятті рішень (переважно ради та фонди сусідства) з ідеями, що сформувалися у Порту-Алегрі. Останнє сприяло виходу за межі сублокального рівня для залучення у процес обговорень на рівні міста.

Незважаючи на той факт, що впровадження інститутів бюджету участі сприяло поширенню ідей демократії участі, однак кількість прикладів, в яких ця концепція безпосередньо впливала на реалізацію процесу БУ, надзвичайно мала. Якщо місцеві актори вдавалися до реалізації механізмів демократії участі, то найчастіше це характеризувалося двома особливостями. По-перше, вони хоча і використовували концепцію демократії участі, однак пов'язували її радше з загальноприйнятими ідеями про участь громадян, такими як доступ до публічної інформації, консультування тощо. По-друге, хоча ініціатори і обговорювали можливості посилення такого виду демократії, однак не переходили до реалізації своїх ідей на практиці. У результаті процеси, ініційовані мерами-комуністами, які найчастіше послуговувалися ідеями демократії участі, майже не відрізнялися від тих, що були ініційовані представниками інших політичних партій [4, р. 213].

Крім того, конкретні випадки впровадження бюджету участі є радше проявом триваючих процесів громадської участі (ради і/або фонди сусідства), особливо з огляду на обмежений вплив громадян та домінуючу позицію політиків, ніж інноваційним проривом у відносинах між владою і громадянами. У більшості випадків саме політики управляли ходом дискусій та формулювали потрібні рішення. Результати зустрічей з питань бюджету участі часто майже не відрізнялися від рішень ради муніципалітету, тому у багатьох випадках громадяни та місцеві асоціації з часом вийшли з цього процесу. Таким чином, після певного періоду ентузіазму щодо запозичення ініціатив, впроваджених у Порту-

Алегрі, та реалізації принципів демократії участі, сьогодні ситуація у Франції характеризується стагнацією чи навіть регресією, принаймні щодо впровадження бюджетів участі на рівні муніципалітетів.

Список використаних джерел

1. Borraz O., Le Galès P. France: The Intermunicipal Revolution / Denters B. and Rose L. E. Comparing Local Governance. Trends and Developments. – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005. – P.7–22.
2. Koebel M. Le pouvoir local ou la démocratie improbable. Collections de l'association Raisons d'agir. – Bellecombe-en-Bauges: Éditions du Croquant, 2006. – 192 p.
3. Lefebvre R., Nonjon M. La démocratie locale en France. Ressorts et usages // Sciences de la société. – 2003. – Vol.60. – P.9–28.
4. Nez H., Talpin J. France – Démocratie participative et communisme municipal en banlieue rouge / In Bacqué M.–H., Sintomer Y. La démocratie participative inachevée. Genèse, adaptations et diffusion. – Paris: éditions Yves Michel, 2010. – P.209–227.
5. Sintomer Y., de Maillard J. The limits to local participation and deliberation in the French «Politique de la Ville» // European Journal of Political Research. – 2007. – Vol.46, №4. – P.503–530.
6. Wollman H. Local government systems: From historic divergence towards convergence? Great Britain, France, and Germany as comparative cases in point // Environment and Planning. – 2000. – Vol.18. – P.33–55.

Ishcheikin K. Y., the People's Deputy of Ukraine (Ukraine Kyiv), vppp.idp@gmail.com

The French experience of implementation the participatory budgeting as an instrument of participatory democracy

The preconditions for increasing the participation of citizens in decision-making in France, such as distancing the state from civil society, the dominance ideas of republicanism and centralized state, are considered. For nearly four decades (1960–1980) participation of citizens was expressed in form of local initiatives or exclusively political principle without any legal mechanisms for its implementation. The role played by the decentralization reform and political parties in spreading the ideas of participatory democracy is analyzed; the main results of usage the most popular tools to attract residents to solve local problems are summarized. Evidence from neighborhood councils, which are the most popular participatory procedures in the country, enable to define the specifics of the French approach to engaging citizens in decision-making.

Keywords: participatory budgeting, democracy, local government, decentralization region.

* * *

УДК 325.54(4–11+477)

Касьянова М. М.,
кандидат історичних наук, доцент, докторант,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої
політики Донецького національного університету
ім. Василя Стуса (Україна, Вінниця),
k.marina81@rambler.ru

ДИСКУРС СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ МІГРАЦІЇ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Міграційна проблематика є питанням загальнолюдського значення. Через це вона потребує ґрунтовного аналізу та узагальнення інформації щодо сучасного стану таких важливих аспектів теми, як принципи формування національних міграційних політик, основи регулювання міграційних потоків на міждержавному рівні, умови праці та процеси адаптації мігрантів за кордоном тощо. Результатом є значні обсяги наукових розробок, підготовлені фахівцями політичних, історичних, економічних, юридичних наук. Лише їхній комплексний аналіз дозволяє сформулювати цілісне бачення проблеми, виділити необхідну для тематики даного дослідження інформацію та зробити обґрунтовані висновки.

Ключові слова: міграція, міграційні процеси, зовнішня трудова міграція.

Міграційна проблематика є питанням загально-людського значення. Через це вона потребує пильного аналізу та узагальнення інформації щодо сучасного стану таких важливих аспектів теми, як принципи формування національних міграційних політик, основи регулювання міграційних потоків на міждержавному рівні, умови праці та процеси адаптації мігрантів за кордоном тощо. Важливим завданням в цьому контексті є необхідність розглянути міграційну сферу із позицій такої сучасної науки, як політологія, що вивчає тенденції та закономірності розвитку, функціонування та структури політичного життя соціальних суб'єктів, які відображають реальний процес суспільного життя, включаючи їх у діяльність щодо реалізації політичної влади і політичних інтересів. Ця наука охоплює також систему знань, що стосується існуючого політичного порядку, де домінують константні величини, та політичних процесів, де домінують глобальні зміни.

Актуальність міграційної проблематики в умовах активізації глобалізаційних процесів та розмиття кордонів, які стають масштабними явищами міжнародного значення, призводить до підвищеного інтересу до цієї теми з боку державних структур та недержавних акторів. Сьогодні існує сталий попит на дослідження, які розкривають сутність явища міграції та описують його складові на сучасному етапі розвитку. Це в свою чергу призводить до того, що представники наукового середовища жваво включаються в процес його комплексного вивчення. Результатом є значні обсяги наукових розробок, підготовлених фахівцями політичних, історичних, економічних, юридичних наук. Лише їхній комплексний аналіз дозволяє сформулювати цілісне бачення проблеми, виділити необхідну для тематики даного дослідження інформацію та зробити обґрунтовані висновки.

Плідне вивчення міграційного руху українців до країн Східної Європи кінця ХХ – початку ХХІ століття можливе лише за умов усвідомлення сучасного наукового дискурсу в галузі міграції, з'ясування того, які ділянки цієї проблеми та якою мірою вже досліджені або ще не стали предметом наукових розвідок. Отже, завдання даної статті полягають не лише в тому, щоб з'ясувати «прогалини» у вивченні цієї теми (а таких немало), а й у тому, щоб усвідомити логіку еволюції наукових підходів до цієї проблеми.

Всебічне опрацювання наявних наукових доробок має здійснюватися на основі визнаних підходів та методів. Воно потребує розробки класифікації застосованих нами матеріалів. Доречним видається поділити дослідження на кілька груп. Структурування наявної наукової літератури може здійснюватися за різними критеріями. Опрацьовуючи дослідження з тематики участі українців в міграційних процесах Східної Європи, ми пропонуємо розглянути три підходи: географічний, хронологічний та проблемний.

Географічний підхід до класифікації наукових праць передбачає їхній розподіл за походженням авторів. З одного боку, приналежність до окремої наукової школи впливає на підходи до вивчення предмету дослідження, накладає суб'єктивне сприйняття на розуміння наявних даних. З іншого боку, об'єктивним фактором є відмінності між відображенням тих самих подій та процесів дослідниками з держав, які безпосередньо

залучені до них, або ж представниками третіх сторін. Останні претендують на більш неупереджене висвітлення ситуації.

В географічному контексті доцільно розділити наукову базу досліджуваної проблеми на три групи:

1. Роботи українських авторів;
2. Роботи представників інших країн Східної Європи (Російської Федерації, Республіки Молдова, Республіки Білорусь);
3. Роботи західних дослідників («зовнішніх спостерігачів»).

Виходячи з цього слід звернути увагу на деякі специфічні риси кожної з груп. Роботи українських та східноєвропейських науковців разом становлять теоретичний матеріал. Цим пояснюється певний суб'єктивізм у висвітленні подій, залежність від державної позиції та соціального сприйняття міграційної проблематики. Вітчизняні праці дозволяють розглянути предмет дослідження з точки зору країни – постачальника мігрантів. Саме в роботах українських науковців можна знайти висвітлення персонального виміру процесів міграції громадян нашої держави. Загалом наявні праці вітчизняних дослідників, попри доволі помітну кількість, лише частково, здебільшого на дотичному рівні досліджують окреслену нами проблему. Виходячи з тематичної спрямованості наукових робіт українські експерти в основному зосереджувались на з'ясуванні історії, змісту й характеру міграційних проблем та на розвитку міграційних потоків з та в Україну. Питання ж, пов'язані з роллю цих проблем в якості чинників зовнішньої політики України, не стали предметом спеціального вивчення. Натомість російські, білоруські та молдавські науковці демонструють погляд на ці питання з боку приймаючих країн. В їхніх наукових надбаннях домінує економічний підхід – увага концентрується на наслідках від процесів міграції для національних економік та ринку праці.

Західні дослідники – представники третьої групи – більш об'єктивні. Вивчення праць науковців з країн-членів Європейського Союзу є доцільним, оскільки дає можливість порівняти східноєвропейську та західноєвропейську міграційні концепції та бачення проблеми, адже Східна і Західна Європа відчують потребу в додатковій робочій силі та конкурують у боротьбі за громадян України. Втім, згадані дослідники майже не звертаються до проблематики української міграції на пострадянському просторі. Цим пояснюється невелика кількість робіт цього походження, використана в рамках даного дослідження. Проаналізовані роботи переважно розглядають загальні теоретичні питання явища міграції.

Зарубіжні науковці погоджуються з тезою, що значною мірою вирішення міграційних проблем визначається зовнішніми факторами. Міграція відіграє велику роль у міждержавних відносинах [1]. Водночас вони вважають, що оформлення цієї взаємодії через міждержавні угоди про міграцію має менший зворотний вплив на її інтенсивність, оскільки реальні потреби і можливості руху населення, як правило, або виходять за рамки угод, або не досягають передбаченого ними рівня. Однією з причин цього є те, що держави ніколи не можуть забезпечити повний контроль над стихійним рухом окремих особистостей.

Аналізуючи наукові розробки з тематики дослідження, слід зазначити, що у хронологічному контексті праці українських, російських та європейських авторів стосовно сфери висвітлення різних аспектів явища міграції українців в регіоні Східної Європи переважно відносяться до періоду незалежності України. Це пояснюється тим, що ця епоха є одним з найактивніших періодів міграції в історії людства. Розпад СРСР і кінець радянської системи призвели до значних людських переміщень та глибоких змін на пострадянському міграційному полі. В результаті Україна та українці долучилися до масштабної міграційної динаміки.

Хронологічний підхід до класифікації напрацьовань попередників з означеної теми базується на констатації суттєвих змін, які спостерігаються в міжнародному середовищі взагалі та в структурі міграційних процесів зокрема. Через них висновки окремих робіт є застарілими та не підходять для характеристики сучасної ситуації. Слід відзначити, що на території України, в тодішній УРСР, дослідження, присвячені міграційній проблематиці, розпочалися з кінця 1960-х років. Серед авторів, яких хвилювало питання міграції, необхідно назвати А. І. Доценка [2], О. М. Овсяку [3] та інших. Основною темою їх наукових розвідок стали проблеми реалізації організованих форм переселень, питання розробки нового категоріального апарату, методів дослідження, показників, що віддзеркалювали територіальні переміщення населення, аналіз міграційних процесів в Україні тощо. Втім, сьогодні вони можуть використовуватися виключно в якості постачальника теоретичних матеріалів для вивчення питань класифікації та характеристики форм і причин міграційних процесів, надання більш детального аналізу еволюції поглядів наукового середовища на природу міграції.

Натомість сам предмет дослідження може досліджуватися виключно на основі праць, опублікованих в постбіполярний період (що безпосередньо походить з географічних рамок роботи). Так, починаючи з 1991 року в Україні була опублікована значна кількість праць, присвячених міграційній проблематиці. При цьому в них були розставлені нові акценти, які безпосередньо відображали соціальні та політичні зміни після розпаду СРСР. Відзначимо серед них дослідження таких вчених, як О. Г. Бабенко [4], Н. В. Плахотнюк [5], О. І. Піскун [6], Ю. С. Шемчушенко [7], тощо.

В результаті, з хронологічної точки зору ми можемо розділити наукові розробки проблематики міграційного руху українців на дві групи:

1. Роботи, підготовлені до 1991 року (не можуть безпосередньо застосовуватись в рамках вивчення теми, втім – підводять під неї теоретичну основу);

2. Роботи, підготовлені після 1991 року (основне джерело інформації про предмет дослідження).

Втім, застосування цього підходу не дозволяє реально структурувати наявні дослідження, оскільки утворює занадто широкі за своїм змістом групи. При цьому лише одна з них напряму вивчає запропоновану проблематику.

Набагато зручнішим нам вбачається застосування проблемного підходу до класифікації наукової бази дослідження. В цьому випадку основним критерієм виступає тематика роботи, що дозволяє чітко визначити

її місце в загальній системі наукових знань та окреслити її корисність для конкретної роботи (в контексті залучення для широкого застосування отриманих даних в тексті всього дослідження, або ж при висвітленні конкретного аспекту досліджуваного явища). Саме проблемний принцип ми пропонуємо розглядати в якості основного. При цьому до нього можуть бути інтегровані й описані вище підходи – в якості другорядних елементів системи класифікації, які допомагають зробити наявний розподіл праць ще більш глибоким.

Загалом, загальні теоретичні питання явища міграції досліджувалися О. У. Хомрою [8], Ю. І. Римаренком [9], А. Сові [10], Д. Саймоном, Р. Епплярдом [11]. Необхідно виділити також роботи окремого наукового напрямку – міграціології, авторами якого були В. О. Іонцев [12] та М. Б. Денисенко [13]. В його основі лежить ідея комплексного підходу у вивченні загальної міграційної рухливості населення, а також запропонована Іонцевим класифікація основних підходів до вивчення міграції.

Відома англійська дослідниця С. Сассен [14] є яскравою представницею політологічного підходу до вивчення міграції. Вона вважає, що саме політична організація сучасного світу у формі взаємодії суверенних держав визначає специфіку міграційних процесів. На її думку міграція є одним з елементів суцільної взаємозалежності і ставиться в один ряд з міжнародною торгівлею, міжнародною допомогою, діяльністю міжнародних організацій та транснаціональних компаній.

Дж. Холліфілд в індивідуальній монографії «Політика міжнародної міграції» [15] та низці праць, написаних у співавторстві, включає до наукового обороту аналіз таких проблем, як роль держави у контролі над міграцією та кордонами, вплив міграції на інститути суверенітету і громадянства, її зв'язок з питаннями національної безпеки, статусом етнічних меншин, етнічною ідентифікацією та самоідентифікацією, правами людини, участь мігрантів у суспільному та політичному житті.

Питаннями історії міграційних рухів, історії розвитку наукових досліджень в області міграції, історико-демографічними дослідженнями міграції, що описують дане явище в контексті історичної еволюції демографічних процесів займалися В. М. Кубійович, Т. М. Пронь, В. І. Товкун, В. М. Кабузан, С. П. Качараба та інші науковці. Методи вивчення міграції населення досліджувались В. І. Переведенцевим [16]. Подібну тематику висвітлювало дисертаційне дослідження О. Р. Овчиннікової «Моделі і методи для організації досліджень потенційної міграції населення» [17].

Особливе місце в науковій літературі займає розвиток ідеї Л. Л. Рибаківського про трьохстадійний міграційний процес, який представляє послідовний ланцюжок подій – від ухвалення рішення мігрувати до самого процесу міграції та адаптації на новому місці проживання [18].

Збірка статей В. Малахова [19] присвячена темі, при аналізі якої достатньо важко розділити теоретичну актуальність від політичної злободенності. В даному випадку йдеться про такі проблеми, як расизм і міграція, національна політика та етнічна ідентичність, мультикультуралізм та націєбудівництво. Наскрізізм в

роботі є об'єднуючий сюжет полеміки з таким походом до етнічності, який ігнорує її історичну, культурну та політичну опосередкованість.

Дисертаційне дослідження О. Ровенчак [20] аналізувало соціологічну концептуалізацію сучасної міжнародної міграції як соціокультурний феномен епохи глобалізації. В ньому було підтверджено зростання значимості економічних чинників в структурі причин міграції. Основна частина висновків в роботі стала інноваційною, оскільки вони перш за все стосувалися малодослідженої в Україні теми – специфіки впливу міграції на ідентичності мігранток, їхню адаптацію в приймаючому суспільстві та аналізі наслідків міграції. В роботі було запропоновано оригінальний інструментарій для вимірювання міграційного досвіду, аналіз моделей адаптації та дослідження структури ідентичності жінок–переселенок.

До окремої групи наукових розробок відносяться дослідження, які характеризують міграційну політику країн Східної Європи, а саме Російської Федерації, Республік Молдова та Білорусь, України. Як правило, вони не лише описують наявну ситуацію, але й містять рекомендації щодо її вдосконалення. Серед цієї групи варто згадати праці О. Позняка [21], О. Тюрюканової [22] та інших. Дисертаційна робота С. В. Науменко присвячена імплементації міжнародно–правових зобов'язань України у сфері зовнішньої міграції [23]. Натомість дисертація В. Логіна вивчає державне управління міграційними процесами в нашій державі [24]. Ця тематика знаходить подальший розвиток в роботі М. Чулаєвської, яка розглядає цей аспект реалізації державної політики в контексті активізації європейського вектору зовнішньополітичної діяльності України [25]. Російський погляд на проблематику формування та реалізації діяльності органів державної влади в сфері міграції наводиться в дослідженнях В. Мукомеля [26]. Він вивчає міграційну політику Російської Федерації в контексті специфіки пострадянського простору, її адаптаційно–інтеграційні функції.

Вивченню питання міграційних процесів, що мають місце сьогодні між Україною, країнами ЄС та пострадянськими країнами, було присвячено низку наукових праць О. Малиновської. Дослідниця формулює проблему недосконалості вітчизняної законодавчої бази у галузі міграції, що негативним чином впливає на міграційну ситуацію в нашій державі та створює умови для незаконного виїзду багатьох українців на заробітки за кордон [27]. Численні публікації на тему регулювання міграційних потоків [28], а також дисертаційне дослідження «Управління зовнішніми міграціями в контексті європейської інтеграції України» [29] мають неабияке значення у дослідженні проблеми державного управління міграціями.

Ґрунтовне дослідження українсько–російських відносин у міграційній сфері було проведене О. Стадніченко [30]. Зроблені дослідницею висновки сприяли чіткому викладенню в даному дослідженні всіх тонкощів двосторонніх відносин України з Російською Федерацією.

Таким чином, слід зазначити, що сьогодні наукові доробки в рамках досліджуваної проблеми складає достатньо широке коло літератури з міграційної

проблематики, про що свідчить діяльність наукових центрів, профільних міністерств і відомств з вивчення міграції населення, опубліковані наукові роботи. Втім, огляд наявних напрацювань попередників з тематики дослідження демонструє, що проблематика міграційної політики України, державного регулювання міграційних процесів є достатньо малодослідженою. Тільки окремі напрямки державної міграційної політики, такі як боротьба з нелегальною міграцією, питання адаптації іммігрантів, явище трудової міграції епізодично представлені у наукових статтях українських дослідників та їхніх колег з інших країн. Загалом слід зазначити, що вітчизняні дослідники значно поступаються зарубіжним науковцям в активності вивчення сучасного політичного становища мігрантів за кордоном. До недавнього часу ця проблема замовчувалася і нерідко була предметом фальсифікації та ідеологічних спекуляцій радянських вчених. Лише з відновленням незалежної України з'явилися нові наукові підходи щодо окреслення проблем українських громадян у країнах еміграції та їхнього потенційного впливу на розвиток двосторонніх відносин між Україною та країнами–реципієнтами вітчизняних мігрантів.

Список використаних джерел

1. Milardovic A. Politologija migraciji / A. Milardovic // *Politicka misao*. – 1990. – №4. – P.122–135.
2. Доценко А. І. Районування розселення як проблема удосконалення його територіальної організації / А. І. Доценко // *Укр. геогр. журн.* – 2001. – №1. – С.16–21.
3. Овсюк А. М. Международно–правовая защита трудящихся–мигрантов и их дискриминация при капитализме / А. М. Овсюк. – К.: Наук. думка, 1980. – 146 с.
4. Бабенко О. Г. Міграційна політика Української держави на сучасному етапі (політологічний аспект): Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корещького / О. Г. Бабенко. – К., 1997. – 26 с.
5. Плахотнюк Н. В. Міжнародно–правові аспекти боротьби з торгівлею жінками та дітьми: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корещького / Н. В. Плахотнюк. – К., 2002. – 20 с.
6. Піскун О. І. Основи міграційного права: Порівняльний аналіз: навч. посібник / О. І. Піскун. – К.: МП Леся, 1998. – 359 с.
7. Міжнародно–правові проблеми протидії нелегальній міграції та торгівлі жінками / Відп. редактори Ю. Римаренко, Ю. Шемшученко, Я. Кондратьєв. Інститут держави і права ім. В. М. Корещького НАН України. – К., 2003. – 637 с.; Нелегальна міграція та торгівля жінками у міжнародно–правовому контексті: у 2–х кн. / Інститут держави і права ім. В. М. Корещького НАН України; Національна академія внутрішніх справ. – К., 2001. – 510 с.
8. Хомра А. У. Миграция населения: вопросы теории, методики исследования / АН УССР, Ин–т экономики / А. У. Хомра. – К.: Наук. думка, 1979. – 148 с.
9. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри: (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія практика): енциклопедія / упоряд. Ю. І. Римаренко; за ред. Ю. Римаренка. – К.: Довіра, 1998. – 912 с.
10. Сови А. Общая теория населения / А. С. С. Т.2: Жизнь населения / Пер. с франц. Ф. Р. Окуновой. – М.: Прогресс, 1977.
11. Appleyar R. T. International migration: Challenge for the Nineties. Geneva, 1991 Rosemarie R. The future of refugee flows and policies / R. T. Appleyar // *International review*. – 1992. – Vol. XX VI, No.4: 1112–1143.
12. Ионцев В. А. Международная миграция / В. А. Ионцев. – М.: М–во по делам федерации, нац. и миграц. политики Рос. Федерации. – 2001. – 112 с.
13. Денисенко М. Б. Миграциология / М. Б. Денисенко, В. А. Ионцев, Б. С. Хорев. – М.: Изд–во МГУ, 1989. – 96 с.

14. Sassen S. The de facto Transnationalizing of Immigration Policy / S. Sassen // Challenge to the nation-state: Immigration in the Western Europe a. the U.S. / Ed. by Joppke Chr. – Oxford: Oxford univ.press, 1998. – P.50–85.
15. Hollifield J. The Politics of International Migration: How Can We «Bring the State Back In» / J. Hollifield // Migration Theory: Talking across Disciplines / Ed. By C. Bretell, J. Hollifield. – N.Y.: Routledge, 2000. – P.137–186.
16. Переведенцев В. И. Методы изучения миграции населения / В. И. Переведенцев. – М.: Наука, 1975. – 231 с.
17. Овчинникова О. Р. Модели і методи для організації досліджень потенційної міграції населення: Дис... канд. екон. наук: 08.03.02 / Технологічний ун-т Поділля / О. Р. Овчинников. – Хмельницький, 2003. – 261 с.
18. Рыбаковский Л. Л. Региональный анализ миграций / Л. Л. Рыбаковский. – М.: Статистика, 1973. – 159 с.
19. Малахов В. Понаехали тут... Очерки о национализме, расизме и культурном плюрализме / В. Малахов. – М., 2007. – 200 с.
20. Ровенчак О. Соціологічна концептуалізація сучасної міжнародної міграції як соціокультурного феномену епохи глобалізації. Дисертація (рукопис). – Харків: Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2011. – 252 с.
21. Позняк О. В. Проблеми формування міграційної політики України в сучасних умовах / О. В. Позняк // Демографія та соціальна економіка. – 2009. – №11. – С.20–29.
22. Тюрюканова Е. Новая миграционная политика в области трудовой миграции: первые итоги. – 23 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fms.gov.ru/upload/iblock/010/tur.pdf>
23. Науменко С. В. Імплементация міжнародно-правових зобов'язань України у сфері зовнішньої міграції: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / С. В. Науменко. – Х., 2005. – 207 с.
24. Логін В. В. Державне управління міграційними процесами в Україні: Автореф. канд. наук з державного управління: 25.00.01 / Львівський регіональний інститут державного управління національної академії державного управління при президентіві України. – Львів, 2010. – 20 с.
25. Чулаєвська М. Є. Державне управління трудовою міграцією України в контексті європейської інтеграції: Автореф. канд. наук з державного управління: 25.00.01 / Національна академія державного управління при Президентіві України. – Київ, 2013. – 20 с.
26. Мукомель В. Міграційна політика Росії: пострадянські контексти / В. Мукомель. – М.: Диполь-Т, 2005. – 351 с.
27. Малиновська О. А. Міграційна ситуація та міграційна політика в Україні / О. А. Малиновська. – К.: НІСД, 1997. – 69 с. (Сер. «Соціальні стратегії»; Вип.3).
28. Малиновська О. А. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями / О. А. Малиновська. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 236 с.; Малиновська О. А. Міграційна політика Російської Федерації: сучасні підходи й уроки для України / О. А. Малиновська // Демографія та соціальна економіка. – 2007. – №1. – С.50–60.
29. Малиновська О. А. Управління зовнішніми міграціями в контексті європейської інтеграції України: Дис... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02 / Національна академія державного управління при Президентіві України. – К., 2005. – 426 с.
30. Стадніченко О. І. Конфліктні елементи в міграційній сфері сучасних українсько-російських міждержавних відносин / О. І. Стадніченко // Проблеми національної безпеки в умовах сучасного розвитку України. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К., МАУП, 2006. – С.264–270.
1. Milardovic A. Politologija migraciji / A. Milardovic // Politicka misao. – 1990. – №4. – P.122–135.
2. Docenko A. I. Rajonuvannja rozseleennja jak problema udoskonalennja jogo terytorial'noi' organizacii' / A. I. Docenko // Ukr. geogr. zhurn. – 2001. – №1. – S.16–21.
3. Ovsjuk A. M. Mezhdunarodno-pravovaja zashhita trudjashhhsja-migrantov i ih diskriminacija pri kapitalizme / A. M. Ovsjuk. – K.: Nauk dumka, 1980. – 146 s.
4. Babenko O. G. Migracijna polityka Ukrai'ns'koi' derzhavy na suchasnomu etapi (politologichnyj aspekt): Avtoref. dys... kand. polit. nauk: 23.00.02 / NAN Ukrai'ny; Instytut derzhavy i prava im. V. M. Korec'kogo / O. G. Babenko. – K., 1997. – 26 s.
5. Mizhnarodno-pravovi aspekty borot'by z torgivleju zhinkamy ta dit'my: Avtoref. dys... kand. juryd. nauk: 12.00.11 / NAN Ukrai'ny; Instytut derzhavy i prava im. V. M. Korec'kogo / N. V. Plahotnjuk. – K., 2002. – 20 s.
6. Piskun O. I. Osnovy migracijnogo prava: Porivnja'nyj analiz: navch. posibnyk / O. I. Piskun. – K.: MP Lesja, 1998. – 359 s.
7. Mizhnarodno-pravovi problemy protydii' nelegal'nij migracii' ta torgivli zhinkamy / Vidp. redaktory Ju. Rymarenko, Ju. Shemshuchenko, Ja. Kondrat'ev. Instytut derzhavy i prava im. V. M. Korec'kogo NAN Ukrai'ny. – K., 2003. – 637 s.; Nelegal'na migracija ta torgivlja zhinkamy u mizhnarodno-pravovomu konteksti: u 2-h kn. / Instytut derzhavy i prava im. V. M. Korec'kogo NAN Ukrai'ny; Nacional'na akademija vnutrishnih sprav. – K., 2001. – 510 s.
8. Homra A. U. Migracija naselenija: voprosy teorii, metodiki issledovanija / AN USSR, In-t jekonomiki / A. U. Homra. – K.: Nauk. dumka, 1979. – 148 s.
9. Migracijni procesy v suchasnomu sviti: svitovyj, regional'nyj ta nacional'nyj vymiry: (Ponjatijnyj aparat, konceptual'ni pidhody, teorija praktyka): encyklopedija / uporjad. Ju. I. Rymarenko; za red. Ju. Rymarenka. – K.: Dovira, 1998. – 912 s.
10. Sovi A. Obshhaja teorija naselenija / A. Sovi. T.2: Zhizn' naselenij / Per. s franc. F. R. Okunevoj. – M.: Progress, 1977.
11. Appleyar R. T. International migration: Challenge for the Nineties. Geneva, 1991 Rosemarie R. The future of refugee flows and policies / R. T. Appleyar // International review. – 1992. – Vol. XX VI, No.4: 1112–1143.
12. Ioncev V. A. Mezhdunarodnaja migracija / V. A. Ioncev. – M.: M-vo po delam federacii, nac. i migrac. politiki Ros. Federacii. – 2001. – 112 s.
13. Denisenko M. B. Migraciologija / M. B. Denisenko, V. A. Ioncev, B. S. Horev. – M.: Izd-vo MGU, 1989. – 96 s.
14. Sassen S. The de facto Transnationalizing of Immigration Policy / S. Sassen // Challenge to the nation-state: Immigration in the Western Europe a. the U.S. / Ed. by Joppke Chr. – Oxford: Oxford univ.press, 1998. – P.50–85.
15. Hollifield J. The Politics of International Migration: How Can We «Bring the State Back In» / J. Hollifield // Migration Theory: Talking across Disciplines / Ed. By C. Bretell, J. Hollifield. – N.Y.: Routledge, 2000. – P.137–186.
16. Perevedencev V. I. Metody izuchenija migracii naselenija / V. I. Perevedencev. – M.: Nauka, 1975. – 231 s.
17. Ovchynnikova O. R. Modeli i metody dlja organizacii' doslidzhen' potencijnoi' migracii' naselennja: Dys... kand. ekon. nauk: 08.03.02 / Tehnologichnyj un-t Podillja / O. R. Ovchynnikov. – Hmel'nyc'kyj, 2003. – 261 s.
18. Rybakovskij L. L. Regional'nyj analiz migracij / L. L. Rybakovskij. – M.: Statistika, 1973. – 159 s.
19. Malahov V. Ponaehali tut... Ocherki o nacionalizme, rasizme i kul'turnom pljuralizme / V. Malahov. – M., 2007. – 200 s.
20. Rovenchak O. Sociologichna konceptualizacija suchasnoi' mizhnarodnoi' migracii' jak sociokul'turnogo fenomenu epohy globalizacii'. Dysertacija (rukopys). – Harkiv: Harkivs'kyj nac. un-t im. V. N. Karazina, 2011. – 252 s.
21. Poznjak O. V. Problemy formuvannja migracijnoi' polityky Ukrai'ny v suchasnyh umovah / O. V. Poznjak // Demografija ta social'na ekonomika. – 2009. – №11. – S.20–29.
22. Tjurjukanova E. Novaja migracionnaja politika v oblasti trudovoj migracii: pervye itogi. – 23 s. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.fms.gov.ru/upload/iblock/010/tur.pdf>
23. Naumenko S. V. Implementacija mizhnarodno-pravovyh zobov'jazan' Ukrai'ny u sferi zovnishn'oi' migracii': Dys... kand. juryd. nauk: 12.00.11 / Nacional'na jurydychna akademija Ukrai'ny im. Jaroslava Mudrogo / S. V. Naumenko. – H., 2005. – 207 s.
24. Login V. V. Derzhavne upravlinnja migracijnyh procesamy v Ukrai'ni: Avtoref. kand. nauk z derzhavnogo upravlinnja: 25.00.01 / L'vivs'kyj regional'nyj instytut derzhavnogo upravlinnja nacional'noi' akademii' derzhavnogo upravlinnja pry prezidentovi Ukrai'ny. – L'viv, 2010. – 20 s.
25. Chulajevs'ka M. Je. Derzhavne upravlinnja trudovuju migracijeuju Ukrai'ny v konteksti jevropejs'koi' integracii': Avtoref. kand. nauk z derzhavnogo upravlinnja: 25.00.01 / Nacional'na akademija derzhavnogo upravlinnja pry Prezidentovi Ukrai'ny. – Kyi'v, 2013. – 20 s.

References

- Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»

26. Mukomel' V. Migracijna polityka Rosii': postradjans'ki konteksty / V. Mukomel'. – M.: Dypol'-T, 2005. – 351 s.

27. Malynovs'ka O. A. Migracijna situacija ta migracijna polityka v Ukrai'ni / O. A. Malynovs'ka. – K.: NISD, 1997. – 69 s. (Ser. «Social'ni strategii'»; Vyp.3).

28. Malynovs'ka O. A. Migranty, migracija ta Ukrai'ns'ka derzhava: analiz upravlinnja zovnishnimy migracijamy / O. A. Malynovs'ka. – K.: Vyd-vo NADU, 2004. – 236 s.; Malynovs'ka O. A. Migracijna polityka Rosijs'koi' Federacii': suchasni pidhody j uroky dlja Ukrai'ny / O. A. Malynovs'ka // Demografija ta social'na ekonomika. – 2007. – №1. – S.50–60.

29. Malynovs'ka O. A. Upravlinnja zovnishnimy migracijamy v konteksti jevropejs'koi' integracii' Ukrai'ny: Dys.... d-ra nauk z derzh. upr.: 25.00.02 / Nacional'na akademija derzhavnogo upravlinnja pry Prezydentovi Ukrai'ny. – K., 2005. – 426 s.

30. Stadnichenko O. I. Konfliktni elementy v migracijnij sferi suchasnyh ukrai'ns'ko-rosijs'kyh mizhderzhavnyh vidnosyn / O. I. Stadnichenko // Problemy nacional'noi' bezpeky v umovah suchasnogo rozvytku Ukrai'ny. Materialy Vseukrai'ns'koi' naukovopraktychnoi' konferencii'. – K., MAUP, 2006. – S.264–270.

Kasianova M. M., PhD, the doctoral student of National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), Associate Professor at the Department of International Relations and Foreign Policy of Vasyl' Stus Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsia), k.marina81@rambler.ru

The discourse of modern scientific research Eastern vector migration from Ukraine

Migration issues are questions of universal importance. Therefore, it requires careful analysis and synthesis of information on the current state of these important aspects of topics such as principles of national migration policies, the foundations of regulation of migration flows at the international level, working conditions and processes of adaptation of migrants abroad and so on. The result is a significant volume of scientific research, prepared by experts of political, historical, economic, legal sciences. Only their complex analysis allows you to create a holistic view of the problem, identify the necessary subjects for this study information and make informed conclusions.

Keywords: migration, migration processes, external labor migration.

* * *

УДК 327(5–191.2)

Клименко Е. Ю.,
доктор социологических наук, доцент, доцент
кафедры социологии и политологии,
Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»
(Украина, Харьков), KlimenkoElens@gmail.com

ПОЛИТИКА СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ КАСАТЕЛЬНО ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ РУССКОЙ ДИАСПОРЫ

Страны Центральной Азии как транзитеры связывают Китай с Европой и находятся на пересечении двух цивилизаций – исламской и православной. Следовательно, роль русской диаспоры в указанном регионе может быть использована третьими странами для создания технологий манипуляции. Поэтому целью данной статьи является изучение политики стран Центральной Азии касательно представителей русской диаспоры.

Автор анализирует демографическую ситуацию каждой из пяти стран «шелкового пути» – Казахстан, Кыргызстан, Таджикистан, Туркменистан, Узбекистан, оценивает степень влияния этнических русских на формирование внутренней политики. Для этого в статье показаны возможные риски внутреннего характера, с которыми сталкивается Центральная Азия сегодня. Раскрыта проблема усиления влияния исламского религиозного течения салафитов в Казахстане, а так же установлена их прямая взаимосвязь с политической и культурной элитой страны, а так же программами Благотворительного фонда Сорос–Казахстан, способствующих формированию толерантного отношения к представителям радикального ислама. В этой связи определяется реальная возможность создания угрозы соседствующим с Казахстаном регионам РФ – Поволжье, Уралу и Западной Сибири, однако исключительно в виде религиозных рисков внешнего характера.

Ключевые слова: Центральная Азия, диаспора, ислам, салафиты, религиозные риски, внешняя угроза.

(статья друкується мовою оригіналу)

Географическая и природная уникальность стран Центральной Азии (Казахстан, Кыргызстан, Узбекистан, Туркменистан и Таджикистан) создала из региона важный стратегический узел, контроль над которым с одной стороны дает геополитические преимущества, с другой стороны создает колоссальные проблемы мирового значения. Более того очевидно, что достигнуть единства непосредственно среди лидеров стран Центральной Азии и тем самым стать самостоятельным полноценным игроком в мировых политических играх, способным конкурировать наравне с такими акулами как РФ, Китай, США, данному анклаву не удастся. В этой связи значимой является геополитическая стратегия России, для которой страны центрально-азиатского региона выступают в роли инструмента в поддержании своей гегемонии на «шелковом пути».

Страны Центральной Азии, входящие в анклав так называемого «шелкового пути», ввиду своего географического положения представляют интерес для многих международных игроков, претендующих на доминирование в геополитике – Китай, Россия и США. Подтверждением тому служит аналитический доклад «К великому океану – 3», в котором данный регион рассматривается исключительно в контексте создания некоего «экономического пояса», готового противодействовать вызовам агрессивного Запада. Однако, данную идею нельзя назвать новой.

После распада СССР, в 90-е годы один из ведущих историков А. Г. Дугин, разработал цивилизационную теорию создания «Евразии» [3, с. 2], как геополитического противовеса, ставшему одновекторным миру, основанную на культурном и религиозном многообразии. Ученый серьезно предполагал, что в данном проекте возможно получить некий «симбиоз» между двумя существующими цивилизациями – славянским православием (в рамках которого рассматривались такие страны как Россия, Беларусь, Украина, Польша, Чехия, Словакия, Сербия, Хорватия) и азиатским исламом (в частности страны «советской» Центральной Азии – Казахстан, Кыргызстан, Таджикистан, Туркменистан, Узбекистан, а по возможности – Монголия и Афганистан) [2, с. 47]. Таким образом, предполагалось за счет некоего образования «Евразия» уйти, и от биполярного, и от однополярного миров, перейдя к геополитической многовекторности. Однако, препятствием для создания столь гремучего коктейля, по мнению историков, были неровность (неоднозначность) культурных сред, что являлось серьезным препятствием интеграционным процессам. Данную концепцию можно считать одним из неудавшихся вариантов поиска путей решения проблемы политического доминирования в мире, обусловленную необходимостью преодоления на международной арене новых вызовов, появившихся после распада СССР. Хотя реальные события свидетельствуют скорее об обратном.

Целью статьи является изучение политики стран Центральной Азии касательно представителей русской диаспоры.

В 1998 г. известный писатель Чингиз Айтматов выступает инициатором создания международной общественной организации «Платформа «Диалог Евразия»,